

BOEK AANKONDIGING.

Beknopt Handboek der systematische Ontleedkunde van den mensch, door Dr. J. L. DUSSEAU, Directeur van het Pathologisch Museum der Klinische School te Amsterdam. Tiel, H. C. A. CAMPAGNE, 1866.

De redactie van het *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* heeft mij het werk, waarvan ik den titel hier boven heb afgeschreven, ter beoordeeling toegezonden en het is alleen om aan haar verzoek te voldoen, dat ik het volgende schrijf.

De schrijver heeft zich, zoo als reeds uit den titel blijkt, ten doel gesteld om een *beknopt* Handboek te schrijven en daardoor, naar mijne meening, eene onuitvoerbare taak op zich genomen. De ontleedkunde toch is zóó uitgebreid; alles staat daarin in zulk een naauw verband, dat het hoogst moeilijk, zoo niet onmogelijk wordt te bepalen wat behandeld en wat weggelaten moet worden; het beknopte van den arbeid kan toch niet *alleen* bestaan in de kortere wijze van behandeling; dit laatste lag blijkbaar ook niet in de bedoeling des schrijvers.

Ik wil echter liever den inhoud van het werk van den Heer DUSSEAU in het kort mededeelen, alvorens daarover nu reeds een oordeel uit te spreken.

Na eene inleiding, waarin de schrijver de verschijning van zijn werk *tracht* te regtvaardigen, volgt een *„Eerste Hoofdstuk: Grondvorm des ligchaams en overzicht der organische stelsels.”* Het grootste gedeelte van dit Hoofdstuk had de schrijver, zonder de waarde van zijn *„beknopt Handboek”* eenigzins te verminderen, wel achterwege kunnen laten. De beschouwingen o. a. over den animalen en vegetatieven koker passen volkomen aan den aanvang van HENLE's bekend handboek, maar zij zijn niet berekend voor *„den beginnenden beoefenaar der wetenschap, die niet onmiddellijk een zoo wijden blik heeft, die dat uitgestrekte geheel kan omvatten”* (blz. 10).

Het *tweede Hoofdstuk* bevat de *„leer der beenderen en gewrichten*. Ik wil niet ontkennen, dat hierin veel goeds voorkomt, dat de meeste beenderen naauwkeurig beschreven zijn, maar ik vraag of de schrijver zijn hoofddoel, de *beknoptheid*, niet uit het oog verliest, wanneer hij o. a. meer dan zeven volle bladzijden wijdt aan eene niet zeer opwekkend gestelde beschrijving van het bovenkaaksbeen? (blz. 87—95). Ik zou den schrijver hierover evenwel niet hard vallen, wanneer hij in dit Hoofdstuk ook niet sommige belangrijke zaken had weggelaten en een tal van onjuistheden had vermeld.

Zoo wordt met geen enkel woord melding gemaakt van de mikroskopische zamenstelling der beenderen, evenmin worden de bewegingen besproken, die in het kaakgewricht mogelijk zijn; het kniegewricht (blz. 167) wordt in dat opzigt even stiefmoederlijk behandeld, terwijl allerlei kleine bandstrooken daarbij der vermelding waardig gekeurd zijn. Naast dit gemis van mijns inziens gewigtige zaken, waaraan ik er nog meer zou kunnen toevoegen, staat, zoo als ik reeds opmerkte, een tal van onnaauwkeurigheden.

Op blz. 30 heerscht verwarring in de definitie van synarthrose.

Op blz. 37 wordt gezegd: *„terwijl door al de andere wervelen (namelijk met uitzondering van de beide eerste) geene andere beweging dan eene beperkte buiging uitgeoefend kan worden;”* waarschijnlijk om den naam van *buigwervels* te regtvaardigen.

Op blz. 47 wordt de verbinding tusschen heiligbeen en darmbeen eene *synchondrose* genoemd. De onderzoekingen van LUSCHKA kunnen toch den Heer DUSSEAU niet onbekend zijn.

Op blz. 59 wordt eene om hare teleologische strekking alleszins merkwaardige plaats aangewezen aan de incisura sterni; de bovenrand van het sternum zou namelijk naar achteren gekeerd zijn (sic!) om meerdere ruimte te geven voor de luchtpijp.

Op blz. 134 heet de chorda transversalis een ronde band (*ein platt-rundlicher Sehnenstreif*, HENLE, *Knochenlehre*, S. 80).

Het *derde Hoofdstuk* is gewijd aan de *leer der spieren*. Reeds dadelijk trof mij daarbij eene uitspraak, die mij ten hoogste bevreemde: „Elke spier heeft eene of meer pezen enz.” (blz. 193). Vreemd zal zeker de leerling, die het boek van den Heer DUSSEAU gebruikt, opzien, wanneer hij bij het praepareren van den m. serratus anticus major bijv. (om geen kleinere spieren te noemen) naar *eene of meer pezen* zoekt. — De werking der spieren wordt in dat Hoofdstuk niet vermeld; de schrijver maakt er zich af door te zeggen: „De taak, die elke spier te vervullen heeft, behoort dan ook niet tot de studie der ontleedkunde” (blz. 195). Dit moge in zeker opzigt te verdedigen zijn, maar wanneer de werking der spieren niet bij de ontleedkundige beschrijving vermeld wordt, waar moet dit dan geschieden? Toch niet in een afzonderlijk Hoofdstuk van een Handboek over physiologie.

Over het algemeen is de beschrijving der spieren vrij nauwkeurig; ik veroorloof mij echter nog een paar opmerkingen. Nergens wordt melding gemaakt van de verhouding der spieren tot de kapsels der gewrichten. De verhouding van den m. quadratus lumborum tot de dwarse uitsteeksels der lendenwervels is onjuist voorgesteld (blz. 225). De beschrijving der m.m. interossei van den voet (blz. 264 en 265) is onduidelijk.

In het *vierde Hoofdstuk (leer der ingewanden)* wordt eerst de spijsverteringstoestel behandeld. Ook hierin stuit men telkens op onjuiste en verkeerde voorstellingen. De plaats, waar de ductus Stenonianus uitmondt, is niet juist aangegeven (blz. 281); — de wijze, waarop de ductus Whartonianus op den bodem der mondholte zou komen, namelijk door dien te doorboren (blz. 281), is geheel bezijden de waarheid. De tanden zijn oppervlakkig, hier en daar zelfs onjuist beschreven (blz. 275); de wortels van de kiezen der onderkaak *loopen* toch *gewoonlijk* niet *in drie takken uit*. Dat er met geen enkel woord gerept wordt van de structuur en verwisseling der tanden kan ik niet goedkeuren; de schrijver kan misschien gelijk hebben, door te beweren, dat deze onderwerpen in zijn boek niet *strikt te huis* behooren, maar dan begrijp ik niet, waarom de structuur van het slijmvlies van het darmkanaal (blz. 268) er wel in te huis behoort. De verhoudingen van het buikvlies tot de verschillende gedeelten van het darmkanaal (blz. 290 en 291) zijn gebrekkig wedergegeven; de beschrijving van het tot stand komen van het omentum majus (blz. 297) is niet juist en voor eerstbeginnenden althans volkomen onbegrijpelijk.

Verder worden in dit Hoofdstuk de ademhalingstoestel, de piswerktuigen en ten laatste de geslachtswerktuigen behandeld.

Waarom de Heer DUSSEAU eerst (blz. 327) den uterus vermeldt en daarna de tuba en het ovarium is niet duidelijk en zeker niet rationeel, maar nog vreemder is het, dat bij de beschrijving der vrouwelijke geslachtsdeelen geene melding gemaakt wordt van de bulbi vestibuli en van de glandulae Bartholini.

Hoofdstuk IV (lees V). Leer der bloedvaten.

Blz. 337: „met haar (de basis van het hart) vereenigen zich de groote vaten, de longslagader en de longaderen, die naar de longen gaan;” (!).

Blz. 345. Verwarring van de art. auricularis post. en alveolaris inf. — de art. meningea post. ext. (accessoria), een klein, niet eens constant takje uit de art. pharyngea adscendens, had, om verwarring te voorkomen met de art. meningea post. ext. uit de art. occipitalis, wel achterwege kunnen blijven.

Hoofdstuk V (lees VI). Leer der zenuwen.

Blz. 375: "Een groote boezem in den voorrand van het tentorium geplaatst, wordt confluens sinuum of torcular Herophili — pers van HEROPHILUS — genoemd; hij staat met de voornaamste der genoemde boezemis in verband" (hoe?). Ja, hoe zal nu iemand, die met behulp van deze beschrijving de geheimen binnen in de schedelholte voor zich tracht te onthullen, te moede zijn, wanneer hij langs den voorrand van het tentorium de pers van HEROPHILUS te vergeefs zoekt?

Het corpus striatum heet uit witte zelfstandigheid met eene schors van graauwe te bestaan (blz. 378). De lyra Davidis is niet, zoo als op blz. 379 geleerd wordt, aan de ondervlakte van den fornix.

De knopen van den trigeminus (blz. 386 en volg.) zijn gebrekkig en onduidelijk beschreven.

Hoofdstuk VII. Leer der zintuigen.

Ook hierin telkens kleine onjuistheden en oppervlakkigheid. Zoo op blz. 412, waar men leest: "laatstgenoemde (de m. rectus ext.) wordt door het 3de en 6de zenuwpaar doorboord." Natuurlijk komt hierbij onmiddellijk de vraag op de lippen, waar die doorboring plaats heeft?

De op blz. 247 voorkomende physiologische beschouwingen behooren hier niet strikt te huis.

Ik heb, bij het vermelden van den inhoud van het werk van den Heer DUSSEAU, slechts weinige van de opmerkingen, die ik bij het doorlezen had gemaakt, medegedeeld. Zij zijn echter, meen ik, meer dan voldoende om een ongunstig oordeel te regtvaardigen. Schrijft men een *Handboek*, dan moet men in de eerste plaats voor juistheid en naauwkeurigheid zorg dragen, dan moet men den jeugdigen beoefenaar het aanleeren zijner wetenschap zoo gemakkelijk mogelijk trachten te maken en hem althans niet dwingen om later een tal van scheeve voorstellingen weer over boord te werpen en voor betere te verwisselen. Ik ben overtuigd, dat het schrijven van een *goed* Handboek eene hoogst moeilijke taak is, die alleen kan worden volbragt door hem, die *meester* is in zijn vak. In hoever het Handboek van den Heer DUSSEAU aan de gestelde eischen voldoet kan uit het medegedeelde omtrent den inhoud bliken; — het is blijkbaar geen uitvloeisel van wetenschappelijke overtuiging, het geheel heeft iets gedwongens en houtigs; het is voor het doel, waarvoor het werd zamengesteld, ten eenenmale onbruikbaar.

Leiden, April 1867.

T. ZAAIJER.

—>>> ❁ <<<—
B E R I G T E N.

—
BUITENLAND.

LONDEN. — De variolaesterfte bedroeg voor de week, eindigende 13 April l.l., voor de Metropolis 45, terwijl de totale sterfte aan 1372 en het cijfer der geboorten aan 2105 beantwoordden.

— De variolaesterfte bedroeg gedurende de week, eindigende 20 April l.l., 38, terwijl de totale sterfte aan 1223 en het cijfer der geboorten aan 2034 beantwoordden.

— In de week, eindigende 20 April l.l., kwamen er nog vijf nieuwe gevallen van veetyphus in Engeland voor. Sinds het begin der ziekte werden 253,902 runderen aangetast en 52,703 gezonde tot beperking der epidemie gedood.